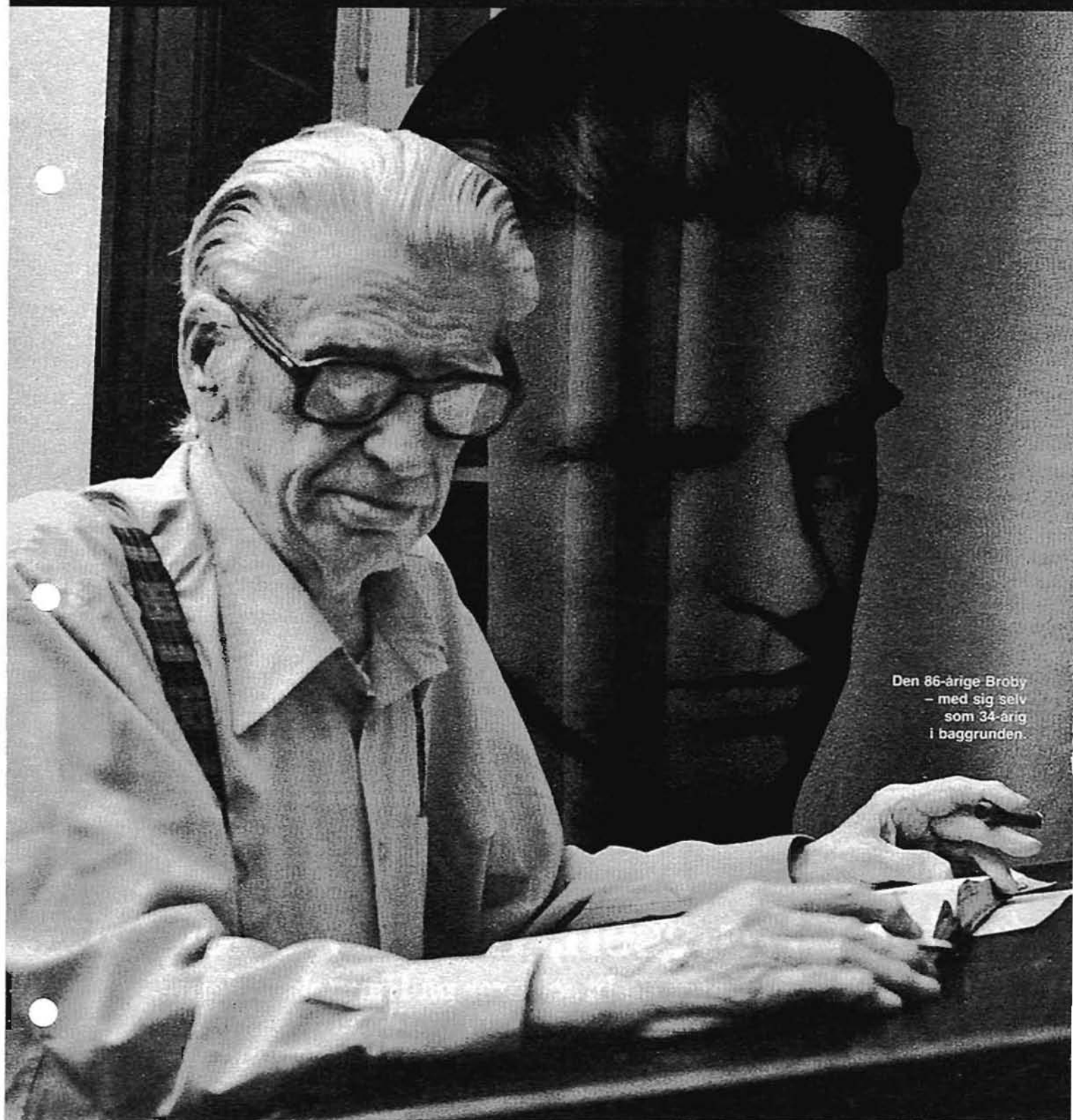

Jeg har altid været en morakker

Den 86-årige Broby
– med sig selv
som 34-årig
i baggrunden.

Folk skal ikke kunne forstå den „kunst“ der for eksempel vises på Louisiana, siger den 86-årige Broby-Johansen... de skal falde på knæ for den.

af FINN VADMAND

HAN HAR SNAKKET til danskerne om kunst i en menneskealder – i et sprog, de kunne forstå. Han er en institution, en sprælende institution.

Jo, vi forstår hans sprog, både når han snakker venligt, og det gør han oftest, og når det etablerede... det der med: kunsten-for-kunstenskyld trænger til et hak. Han er dødsaglig for det meste. Og ind imellem visionært usaglig – det sidste tvinger ikke mindst os til at tage stilling, til at se selv!

Han åbnede vores øjne for, at vores hverdag vrimler med kunst. Med bogen „Hverdagskunst-Verdenskunst“ (1942) skete der noget. Tilværelsen blev større. Den var jo over det hele, kunsten: på gaderne, udenfor og indenfor – og oppe i et udhus på en forblæst bakkeknoild i Hjallerup i Vendyssel stod den forhenværende præst, ham Laier, som kirken havde måttet skille sig af med, og gjorde cementskulpturer og blev kaldt gal.

Kunsten i huggehuset

Jo, jo – der var ikke så få, der fik gluggerne op. Rigtigt mange var det, og det blev ikke færre siden: *Den danske Billedbibel – Verdensmestre – Krop og Klær...* store oplag for den slags; bøger observeret på reoler, hvor den forudfattede mening om godtfolk ikke ventede at finde den slags når den kom på besøg... og Brugsens kalender, ikke at forglemme: Årets fester skildret i kunsten, Vind og Vejr og Sporten og meget mere. Og de blev gemt, de kalendere, ikke kylet ud når året vendte.

Fotos: Nanna B.

Det var på fars værksted, i gårdenes huggehuse og ved bøndernes vævestole, jeg tilfældigvis fik den opfattelse af „kunst“, jeg stadig har, skriver Broby et sted; og et andet: Lærer Nielsen i Lund på Nordfyn fyldte skolestuen med billeder, som han klippede ud af blade og bøger, klæbede på pap og tapetserede vægge fra gulv til loft. Mon han ikke har et medansvar for at jeg kom til at leve et liv med billeder.

Det „liv“ kunne Broby have valgt at leve blandt de rigtige meninger. Så havde der stået: professor på hans brevpapir, foran andre guld-randede titler; og der havde været økonomi i det. De hædersbevisninger, han trods alt har modtaget i årenes løb, har været titulære titler uden embede eller kontant belønning. Det menneske, der formentlig har betydet mest for den almene forståelse af samhørigheden mellem kunst og et meningsfyldt liv her i det danske, kom aldrig på finansloven eller fik Akademiets store pris. Hædersgaver giver man til dem, samfundet forventes at kunne

stole på – ikke til venstrevredne salonkommunister.

Vi tænker også med benene

Man skal til tops i en stor, rød murstenskasse på Frederiksberg, hvis man vil træffe Aina, som Broby mødte i 37 i Letland, og manden selv. Den midaldrende interviewer halser fælt længe efter at entrédøren er blevet åbnet og lukket igen – Broby, 86, tager turen ned og op et par gange om dagen, og holder fysikken i orden bl.a. med det.

– Jeg er en stivnakket fodgænger. Har altid gået på mine ben. Herfra til Middelhavet to gange; til Italien én og til Spanien en anden. Jeg har ikke noget imod at køre bil, men jeg skal have en mand til at passe rattet. Mennesket er lavet til at bevæge sig, for vi tænker i ikke ringe grad med benene, og jeg har aldrig haft en sådan orden på mine tanker, som på de der lange stræk gennem Europa – det tror jeg nok i nogen grad kan mærkes på de ting jeg har

skrevet, siger han, tøfler hen til skrivebordet og sætter sig med kaffen, der er tyndet godt op med mælk.

– Jeg kan huske da min gamle ven Riismøller, der ledede museet i Ålborg, fik bil, begynder han... og vi lader anekdoten rulle imellem os og det varer en tid, inden emnet for besøget kan bringes ind: Den kunstvejsviser, Broby nylig har gjort færdig – de femten bind om stort og småt i kunsten fra Gedser til Skagen; fra Blåvands Huk til Østpynten af Amager. 1500 sider godt og vel med kontante oplysninger og meninger, illustreret og eksemplificeret med henved 4000 fotos, tegninger og kort... et værk som er blevet til fordi Broby, for at udtrykke det diplomatisk, ikke kan fordrage EF. Et positivt stykke modstandsarbejde, måske det mest konstruktive mellem meget.

– Jeg spekulerede i sin tid over, hvordan jeg kunne modarbejde det såkaldte Fællesmarked, der – for mig at se – ikke er andet end et forsøg på at virkeliggøre Hitlers gamle planer for Neuropa. Og jeg kom til det

Jeg har altid været en morakker

Fortsat fra side 25

resultat, at det kunne jeg bedst ved at skrive om hvad vi har her i landet, som er vores eget; hvad vi har af selvstændige værdier.

Livsanskuelser til salg

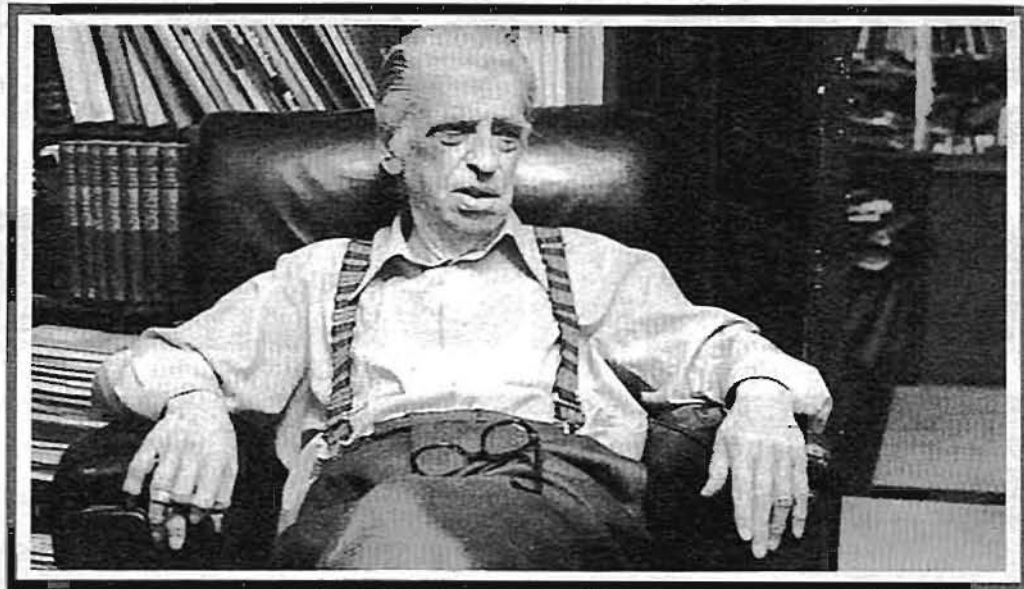
Som tænkt, så gjort: Han satte sig ned og skrev om værdierne, om det der er vores eget og det, som er blevet det i tidens løb; påpegede forbindelseslinjerne ud i verden, ikke mindst de østgående, der nærmest konsekvent er blevet forrængt siden Rusland blev kaldt om til Sovjet; skrev om kunsten i kirkerne og den i baggårdene; om de store navne på slotte og herregårde, og om de mange, der endnu ikke har fået et navn i de rigtige kredse, men som måske er væsentligere end de nævnte. Oftest skrev han kærligt men bestandigt vågent, kritisk; nu og da, og tit imellem linjerne, huggede han til, og der hvor snobberne og kunstsjakalerne kom ind fra højre, var der ikke nåde at finde:

Det meste af Louisianas moderne udstillingsmateriale er oppustede kunsthandlerfiduser, står der i bogen om Nordsjælland. Overdimensioneret konditorkunst, uspiseligt flødeskum. Den nondæne musæumsarkitektur leverer en ramme om udstillingerne, som ikke adskiller sig fra varehusenes udbud ved andet, end at tingene ikke er til salg... sagde jeg: Kunstvarehuset på Louisiana sælger ikke noget? Det sælger livsanskuelser. Musæet har taget stilning i verdenskunsten, og tænderne er trukket ud af alt hvad der strejfer politik, pakket ind i uforståelighed og reduceret til kuriositeter.

Det står der: om de „kunstelskendes“ Mekka; om et af turistsagens trumfkort. Barske ord, der kræver en uddybning:

Tro ikke du forstår noget

– Ja, spørgsmålet om kunsten i nutiden, det er en lang

ende; men mit synspunkt er, at der i vore dage er sket en udvikling, som har gjort kunsten farligere end den har været før. Kunsten har altid været farlig. Der har altid været kunstnere som har følt en mærkelig forpligtelse til at sige, hvad de anså for sandheden, selv om det ikke passede i magthavernes kram. I dag er man så bange for de sandheder, kunstnerne afslører, at man har taget det standpunkt, at kunst slet ikke skal have noget indhold. Man er gået over til at kalde det for kunst, der før hed dekoration. Det er „kunst“ som er berøvet alt indhold... ikke blot det politiske, men indhold i det hele taget. Det vil sige, at kunsten har overtaget religionens funktion. Det er ikke noget folk skal kunne forstå, men noget de skal beundre, falde på knæ for, ligesom religionen kræver det for sine sandheder. Det er ikke noget man skal kunne begribe; man skal ikke bilde sig ind, at man forstår noget som helst. Den kunst institutionerne, museerne og hele det autoritative system præsenterer for folk, det er det rigtige... og det bevises ved at det er dyrt. Den såkaldt moderne kunst har kastet billedet ud; den vedkender sig ikke billedet, som jo pr. definition må være et billede af noget. Det nonfigurative billede er en selvmodsigelse, fordi billedet pr. definition er en figurat. Ordet billede har kun me-

ning som et billede af noget. Hvis det ikke er det, er det, som Storm P. sagde: *En ramme med ingenting* i. Så er det dekoration, eller hvad fanden man vil kalde det, men billede er det ikke. Kunst – i hvert fald den „kunst“ Louisiana viser har ikke noget med folks lusede tilværelse at gøre; det er ikke noget man kan „forstå“, men noget der er højt hævet over almindelige menneskers hverdag, noget med mystiske kvaliteter, der i et ukontrolleret lotterispil kommer for dagen ved at visse kunstværker opnår formidable priser.

– Og det er vigtigt at indprente folk, at de ikke skal bilde sig ind, at de forstår kunsten; for alle autoriteter på et vaklende fundament er det farligt at folk gør krav på at forstå... de skal ikke forstå, men tage det til efterretning, autoriteterne dekreterer – de skal beundre, de skal tilbede.

Mallorca som straf

De to sidste bind af Kunstvejviseren lå hos boghandlerne sidst i 1986. Kontrakten var opfyldt, og en anden end han ville vel have trukket hæften over maskinen: det var det! Nu er det tid at nyde sit otium!

Men sådan er Broby ikke skruet sammen:

– Jeg har altid været en morakker. Har altid skullet slyse med et eller andet; så jeg laver et par bind mere:

Et om Skåne, Halland og Blekinge – det er for resten ved at være færdigt – og et om Sydslesvig – de tabte provinser som har spillet en betydelig rolle for dansk kunst. Og så er der jo Færøerne og Grønland... de er meget ivrige deroppe, for at få mig til det.

Sådan siger han, og da man udtrykker sin måløse forbløffelse over, at han kan blive ved, lyder svaret:

– Når jeg tænker tilbage, så har det vigtigste altid været, hvad jeg lavede. Og jeg har altså lavet noget siden tyverne, et halvt århundrede... og det bliver jo til noget, når man i hele sin vågne tilstand beskæftiger sig med noget.

Jeg har aldrig holdt ferie, og hvis man skulle idømme mig en streng straf, hvis man virkelig skulle straffe mig, skulle man sende mig til Mallorca og sige: Nu skal du ligge i sandet – det kunne jeg fanne ikke holde ud!

Så rejser han sig, mindre end man husker det fra ankomsten, lidt ludende, tøfler væk fra skrivebordet og peger på de maledede felter på gulvet:

– Se, siger han, det rime- ligt store, grå felt, det er sådan alt det daglige: vask, barbering, købe ind, æde og alt sådan noget; det lille blå felt, det er mine drømme, og det meget store felt, det røde altså, det er – helt forenklet sagt... det er arbejdet. De felter dér er ligesom et symbolsk udtryk for mit liv. ●